

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De causis sacramentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

prosperitate offerentium ex debito beneficii vel accipiendi, vel accepti: & conuenit statui proficientium in impletionem mandatorum. Et ista diuidebantur in tres partes, nam una pars incendebatur ad honorē Dei: alia pars cedebat in usum sacerdotum: tertia uero pars in usum offerentium, ad significadum, q̄ salus hominis procedit a Deo dirigentibus ministris Dei, & cooperantibus ipsis hominibus qui saluantur. Hoc autem generaliter obseruabatur, quod sanguis, & adeps non ueniebant neque in usum sacerdotum, neque in usum offerentium, sed sanguis effundebatur ad crepidinem altaris in honorē Dei, adeps uero adurebatur in igne, cuius ratio vna quidem fuit ad excludendam idolatriam. Idolatræ enim bibebant de sanguine victimarum, & comedebant adipem, secundum illud Deuter. 32. De quorum victimis comedebant adipem, & bibebant uinum libaminum. Secunda ratio est ad informationem humanæ uitæ. Prohibebat enim eis vsus sanguinis ad hoc, quod horerent humani sanguinis effusionem: unde dicitur Genes. 9. Carnem cum sanguine non comedetis: sanguinem enim animarum uestrarum requiram. Eius uero adipem prohibebatur eis ad uitam lasciuiam: unde dicitur Ezech. 34. Quod crassum erat occidebatis. Tertia uero ratio est propter reuerentiam diuinam, quia sanguis est maximè necessarius ad uitam, ratione cuius dicitur anima esse in sanguine, adeps autem abundantiam nutrimenti demonstrat: & ideo ut ostenderetur, quod a Deo nobis est & uita, & omnis bonorum sufficientia ad honorē Dei effundebatur sanguis, & adurebatur adeps.

Quarta ratio est: quia per hoc figurabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis eius, per quam se obtulit Deo pro nobis. De hostiis autem pacificis in usum sacerdotis cedebat pectusculum, & armis dexter, ad excludendum quandam diuinationis speciem, quæ uocatur sparulamantia, quia .i. in sparulis animalium immolatorum diuinabant, & similiter in ossè pectoris: & iō ista offerentibus subtrahebantur. Per hoc etiam significabatur, q̄ sacerdoti erat necessaria sapientia cordis ad intruendum populum, quod significabatur per pectus, quod est regnum cordis, & etiam fortitudo ad sustentandum defectus, quæ significatur per armū dextrū.

Ad ix. dicendum, quod quia holocaustum erat perfectissimum inter sacrificia, ideo non offerebatur in holocaustum nisi masculus: nam femina est animal imperfectum. Oblatio autem turturum, & columbarum erat propter paupertatem offerentium: quia maiora animalia offerre non poterant, & quia hostiæ pacificæ gratis offerebatur, & nullus eas offerre cogebatur, nisi spontaneus: ideo huiusmodi aues non offerebantur inter hostias pacificas, sed inter holocausta, & hostias pro peccato, quas quandoque oportebat offerre. Aues etiam huiusmodi propter altitudinem uolatus congruunt perfectioni holocaustorum, & etiam hostiis pro peccato, quia habent gemitum pro cantu.

Ad x. Dicendum, q̄ inter oīa sacrificia holocaustum erat præcipuum, quia totum comburebatur in honorem Dei, & nihil ex eo comedebatur. Secundum uero locum in sanctitate tenebat hostia pro peccato, quæ comedebatur solum in atrio a sacerdotibus in ipsa die sacrificii. Tertium uero gradū tenebant hostiæ pacificæ pro gratiarum actione, quæ comedebantur ipso die, sed ubique in Hierusalem. Quartum uero locū tenebant hostiæ pacificæ ex voto, quartum

A carnes poterant etiam in crastino comedi. Et est ratio huius ordinis, quia maximè obligatur homo Deo propter eius maiestatem: secundò propter offensam commissam: tertio propter beneficia iam suscepta: quarto propter beneficia sperata.

AD XI. dicendum, q̄ peccata aggrauantur ex statu peccantis, ut supra dictum est: & ideo alia hostia mandabatur offerri pro peccato sacerdotis, & principis, uel alterius priuatae personæ. Est autem attendendum, ut Rabbi Moyses dicit, q̄ quanto grauius erat peccatum, tanto uilior species animalis offerebatur pro eo. Vnde capra, q̄ est uilissimum animal, offerebatur pro idolatria, quod est grauissimum peccatum: pro ignorantia uero sacerdotis, offerebatur vitulus: pro negligentia autem principis, hircus.

AD XII. Dicendum, q̄ lex in sacrificiis prouidere uoluit paupertati offerentium, ut qui non posset habere animal quadrupes, saltem offerret autem, quam qui habere non posset, saltem offerret panem, & si hunc habere non posset, saltem offerret farinam, uel spicas. Causa uero figuralis est, quia panis significat Christum, qui est panis uiuus, ut dicitur Io. 6. Qui quidem erat sic ut in spica pro statu legis naturæ in fide patrum, erat autem sicut simila in doctrina legis prophetarum: erat autem sicut panis formatus post humanitatem assumptam, coctus igne, id est, formatus Spiritu sancto in cribano uteri Virginalis, qui etiam fuit coctus in sartagine per labores quos in mundo sustinebat, in Cruce uero quasi in craticula adustus.

AD XIII. dicendum, q̄ ea quæ in usum hominis ueniunt de terrâ nascentibus uel sunt in cibum, & de eis offerebatur panis: uel sunt in potum, & de his offerebatur uinum: uel sunt in condimentum, & de his offerebatur oleum & sal: uel sunt in medicamentum, & de his offerebatur tus, quod est aromaticum & consolidatiuum. Per panem autem figuratur caro Christi: per uinum autem sanguis eius, per quæ redempti sumus, oleum figurat gratiam Christi, sal scientiam, tus orationem.

AD XIII. Dicendum, q̄ mel non offerebatur in sacrificiis Dei, tum quia consueuerat offerri in sacrificiis idolorum, tum etiam ad excludendam omnem carnalem dulcedinem, & uoluptatē ab his qui Deo sacrificare intendunt. Fermentum uero non offerebatur ad excludendam corruptionem, & forte etiā in sacrificiis idolorum solum erat offerri. Sal autem offerebatur, quia impedit corruptionē putredinis: sacrificia autem Dei debent esse incorrupta, & etiā, quia in sale significatur discretio sapientiæ, uel etiā mortificatio carnis. Tus autem offerebatur Deo, ad designandam deuotionē mentis, quæ est necessaria offerentibus, & etiam ad designandum odorem bonæ famæ: nam tus & pingue est, & odoriferum. Et quia sacrificium zelotipiæ non procedebat ex deuotione, sed magis ex suspitione, ideo in eo non offerebatur tus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum assignari possit certa ratio ceremoniarum, quæ ad sacra pertinent.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod ceremoniarum ueteris legis, quæ ad sacra pertinent, sufficiens ratio assignari non possit. Dicit enim Paulus Act. 17. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cœli & terræ cum sit Dominus, Prima Secundæ S. Tho. FF non

9-73-art. 10.

In lib. Dux errantium.

D. 703. 716.

tes ipsam destruerent. Tertia verò ratio est, ne quilibet tribus vellet habere locum illum in sorte sua, & propter hoc orientur lites & iurgia: & ideo non fuit edificatum templum, donec haberent regem, per quem posset huiusmodi iurgium cõpesci. Antea vero ad cultum Dei erat ordinatum tabernaculum portatile per diuersa loca, quasi nondum existente determinato loco diuini cultus. Et hæc est ratio literalis diuersitatis tabernaculi & templi. Ratio autem figuralis esse potest, quia per hæc duo significatur duplex status. Per tabernaculum, n. quod est mutabile, significatur status presentis vitæ mutabilis. Per templum verò, quod erat fixum & stans, significatur status futuræ vitæ, quæ omnino immutabilis est: & propter hoc in ædificatione templi dicitur, quod non est auditus sonitus mallei, vel securis, ad significandum, quod omnis perturbationis tumultus longè erit a statu futuro. Vel per tabernaculum significatur status veteris legis: per templum autem a Salomone constructum, status nouæ legis, unde ad constructionem tabernaculi soli Iudæi sunt operati: ad ædificationem verò templi cooperati sunt etiã Gentiles. Tyrri, & Sidonii.

AD III. Dicendum, quod ratio unitatis templi, vel tabernaculi potest esse & literalis, & figuralis: literalis quidem est ratio ad exclusionem idolatriæ, quia Gentiles diuersis diis diuersa templa constituebant, & ideo, ut firmaretur in animis hominum fides unitatis diuinæ, voluit Deus, ut in uno loco tantum sibi sacrificium offerretur: & iterum ut per hoc ostenderet, quod corporalis cultus non propter se erat ei acceptus, & ideo compecebantur ne passim, & ubique sacrificia offerrent. Sed cultus nouæ legis, in cuius sacrificio spiritualis gratia continetur, est secundum se Deo acceptus: & ideo multiplicatio altarium, & templorum acceptatur in noua lege. Quantum verò ad ea, quæ pertinebant ad spiritualem cultum Dei, qui consistit in doctrina legis, & prophetarum, erant etiam in veteri lege diuersa loca deputata, in quibus conueniebant ad laudem Dei, quæ dicebantur synagoga: sicut & nunc dicuntur ecclesiæ, in quibus populus Christianus ad laudem Dei congregatur. & sic Ecclesia nostra succedit in locum, & templi, & synagoga: quia ipsum sacrificium Ecclesiæ spirituale est: unde non distinguitur apud nos locus sacrificii a loco doctrinæ. Ratio autem figuralis esse potest, quia per hoc significabatur unitas ecclesiæ vel militantis, vel triumphantis.

AD IIII. Dicendum, quod sicut in unitate templi, vel tabernaculi representabatur unitas Dei, vel unitas ecclesiæ: ita etiam in distinctione tabernaculi, vel templi representabatur distinctio eorum, quæ Deo sunt subiecta, ex quibus in Dei uenerationem confurgimus. Distinguebatur autem tabernaculum in duas partes, in unam quæ uocabatur Sancta Sanctorum, quæ erat Occidentalis: & aliam, quæ uocabatur Sancta, quæ erat ad Orientem. & iterum ante tabernaculum erat atrium. Hæc igitur distinctio duplicem habet rationem, unam quidem secundum quod tabernaculum ordinatur ad cultum Dei. scilicet, diuersæ partes mundi in distinctione tabernaculi figurantur: nam pars illa quæ Sancta Sanctorum dicitur, figurabat sæculum altius, quod est spiritualium substantiarum. Pars verò illa quæ dicitur Sancta, exprimebat mundum corporalem: & ideo Sancta a Sanctis Sanctorum distinguebatur quodam uelo, quod quatuor coloribus erat distinctum, per quos qua-

A tuor elementa designantur, scilicet, bysso, per quod designatur terra, quia byssus, id est, linum de terra nascitur: purpura, per quam significatur aqua, fiebat enim purpureus color ex quibusdam conchis, quæ inueniuntur in mari: hyacintho, per quem significatur aer, quia habet aereum colorem, & cocco bis tincto, per quem designatur ignis. Et ideo quia materia quatuor elementorum est impedimentum, per quod uelantur nobis corporales substantiæ, in interius tabernaculum, id est, Sancta Sanctorum solus summus Sacerdos, & semel in anno introibat, ut designatur, quod hæc est finalis perfectio hominis, ut ad illud sæculum introducat. In tabernaculum verò exterius, id est, in Sancta, introibant sacerdotes quotidie, non autem populus, qui solum ad atrium accedere debet: quia ipsa corporalia populus percipere potest, ad interiores autem eorum rationes soli sapientes per considerationem attingere possunt: secundum verò rationem figuralem, per exterius tabernaculum, quod dicitur Sancta, significatur status ueteris legis, ut Apосто. dicit ad Heb. 9. quia ad illud tabernaculum semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes. Per interius verò tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum, significatur vel cœlestis gloria, vel etiam status spiritualis nouæ legis, qui est quædam inchoatio future gloriæ, in quæ statum nos Christus introduxit, quod figurabatur per hoc, quod summus Sacerdos semel in anno solus in Sancta sanctorum introibat: uelum autem figurabat spiritualium occultationem sacrificiorum in ueteribus sacrificijs, quod uelum quatuor coloribus erat ornatum, bysso quidem, ad designandam carnis puritatem: purpura autem, ad figurandum passionem, quas sancti sustinuerunt pro Deo: cocco bis tincto, ad significandum charitatem geminam Dei & proximi: hyacintho autem significabatur cœlestis meditatio. Ad statum autem ueteris legis aliter se habebat populus, & aliter sacerdotes: nam populus ipsa corporalia sacrificia considerabat, quæ in atrio offerbantur: sacerdotes uero rationem sacrificiorum considerabant, habentes fidem magis explicitam de mysterijs Christi: & ideo intrabant in exterius tabernaculum, quod etiam quodam uelo distinguebatur ab atrio: quia quædam erant uelata populo circa mysterium Christi, quæ sacerdotibus erant nota, non tamen erant eis plene reuelata, sicut postea in nouo testamento, ut habetur Eph. 3.

B **C** **D** **E**

AD V. dicendum, quod adoratio ad Occidentem fuit introducta in lege ad excludendam idolatriam. nam omnes Gentiles in reuerentiam Solis adorabant ad Orientem: unde dicitur Ezech. 8. quod quidam habebant dorsa contra Templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum Solis: unde ad hoc excludendum tabernaculum habebat Sancta sanctorum ad Occidentem, ut uersus Occidentem adorarent. Rõ etiam figuralis esse potest: quia totus status prioris tabernaculi ordinabatur ad significandum mortem Christi, quæ figuratur per occasum, secundum illud Psalm. 67. Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi.

AD VI. dicendum, quod eorum quæ in tabernaculo continebantur, ratio reddi potest & literalis, & figuralis. Literalis quidem per relationem ad cultum diuinum. Et quia dictum est, quod per tabernaculum interius, quod dicebatur Sancta sanctorum, significabatur sæculum altius spiritualium substantiarum, iõ in illo tabernaculo tria continebantur. scilicet, arca testamenti. Prima Secundæ S. Tho. FF 2 menti

* Alias sacerdotcs.

De loco adorationis.

De his que erant in tabernaculo.

In sol. 4. arg. preced.

menti in qua erat vna aurea, habens manna, & virga Aaron, quæ fronderat, & tabulae, in quibus erant scripta decem præcepta legis. Hæc autem arca sita erat inter duos Cherubim, qui se mutuis vultibus respiciebant: & super arcam erat quædam tabula lapidea, quæ dicebatur propitiatorium super alas Cherubim: quasi ab ipsis Cherubim portaretur, ac si imaginaretur, quod illa tabula esset sedes Dei; unde & propitiatorium dicebatur, quasi exinde populo propitiaretur ad preces summi sacerdotis: & ideo quasi portabatur a Cherubim, quasi Deo obsequentibus: arca verò testamenti erat tanquam scabellum sedentis supra propitiatorium. Per hæc autem tria, designantur tria quæ sunt in illo altiori sæculo, scilicet, Deus qui super omnia est, & incomprehensibilis omni creaturæ, & propter hoc nulla similitudo eius ponebatur ad representandam eius inuisibilitatem; sed ponebatur quædam figura sedis eius, quia scilicet, creatura comprehensibilis est, quæ est subiecta Deo, sicut sedes sedenti. Sunt etiam in illo altiori sæculo spirituales substantiæ, quæ Angeli dicuntur, & hi significantur per duos Cherubim, mutuo se respicientes, ad designandam concordiam eorum adiuicem, sicut illud Iob 25. Qui facit concordiam in sublimibus. Et propter hoc etiam non fuit vnus tantum Cherubim, ut designaretur multitudo coelestium spirituum, & excluderetur cultus eorum ab his, quibus præceptum erat, ut solum vnum Deum colerent. Sunt etiam in illo intelligibili sæculo rationes omnium eorum, quæ in hoc sæculo perficiuntur quodammodo clausæ: sicut rationes effectuum clauduntur in suis causis, & rationes artificiorum in artifice, & hoc significabatur per arcam, in qua representabantur per tria ibi contenta tria, quæ sunt potissima in rebus humanis, scilicet, sapientia, quæ representabatur per tabulas testamenti, potestas regiminis, quæ representabatur per uirgam Aaron: vita, quæ representabatur per manna, quod fuit sustentamentum vite. Vel per hæc tria, significabatur tria Dei attributa, scilicet, sapientia in tabulis, potestas in uirga, bonitas in manna: tum propter dulcedinem: tum quia ex Dei misericordia est populo suo datum; & ideo in memoriam diuinæ misericordiæ conseruabatur; & hæc tria etiam figurata sunt in uisione Isaia. Vidit enim Dominus sedentem super solium excelsum & eleuatum, & Seraphim assistentes, & domum impleti a gloria Dei; unde & Seraphim dicebant, Plena est omnis terra gloria eius; & sic similitudines Seraphim non ponebantur ad cultum, quod prohibebatur primo præcepto, sed in signum ministerii, ut dictum est. * In exteriori uero tabernaculo, quod significabat præsens sæculum, continebantur etiam tria, scilicet, mensa thymiamatis, quod directe erat contra arcam; mensa autem propositionis, super quam 12. panes apponebantur, erat posita ex parte Aquilonari, candelabrum uero ex parte Australi. Quæ tria uidentur respondere tribus, quæ erant in arca clausa; sed magis manifestè eadem representabant; oportet enim rationes rerum ad manifestiorem demonstrationem perducere, quæ sunt in mente diuina, & Angelorum ad hoc, quod homines sapientes eas cognoscere possint, qui significantur per sacerdotes ingrediētes tabernaculum. In candelabro igitur designabatur sicut in signo sensibili sapientia, quæ intelligibilibus uerbis exprimebatur in tabulis. Per altare uero thymiamatis, significabatur officium sacerdotum, quorum erat populum ad Deum reducere; & hoc etiam

in ista sola
huius arg.

significabatur per uirgam: nam in illo altiori tabernaculo thymiamatis boni odoris, per quod designabatur sanctitas populi acceptabilis Deo. Dionysius Apoal. 7. quod per fimum aromaticum, significatur iustificatio sanctorum, Conuenienter sacerdotalis dignitas in arca significabatur per uirgam, in exteriori uero tabernaculo per altarium thymiamatis: quia sacerdos mediator est inter Deum & populum, regens populum per potestatem suam, quam uirga significat, & fructum sui regni, scilicet sanctitatem populi acceptam Deo, quasi in altari thymiamatis. Per mensam autem significatur temporale nutrimentum vite, sicut per manna: sed hoc est conuenientius, & magis nutrimentum: illud autem suauius, & subtilius, uenienter autem candelabrum ponebatur ex parte Australi: mensa autem ex parte Aquilonari. Australis pars est dextera pars mundi: Aquilonaria autem sinistra, ut dicitur in 2. de coel. & mundi sapientia autem pertinet ad dexteram, sicut & cetera spiritualia bona: temporale autem nutrimentum sinistram, secundum illud Prover. 3. In sinistra diuitia, & gloria. Potestas autem sacerdotalis est inter temporalem, & spirituales sapientiam per eam, & spiritualis sapientia, & temporalis sanctorum. Potest autem & horum alia ratio magis literalis. In arca enim continebantur tabule legis, ad tollendam legis obliuionem: unde Exod. 24. Dabo tibi duas tabulas lapideas, & ac mandata quæ scripti sunt, ut doceas filios Israel. Vero Aaron ponebatur ibi ad comprimendam rebellionem populi de sacerdotio Aaron: unde Num. 17. Refer uirgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut referatur in signum rebellionis Israel. Manna autem conseruabatur in commemorandum beneficium, quod Dominus præstitit filiis Israel in deserto: unde dicitur I. Imple gomor exeo, & cultodiatur in futuram generationem, ut norint panes, quibus aluntur in similitudine. Candelabrum uero erat in similitudinem sacrificiam tabernaculi; pertinet enim ad beneficentiam domus, quod sit bene luminosa. Mensa autem candelabrum septem calamos, ut dicitur, * ad significandum septem planetas quibus mundus illuminatur; & ideo ponebatur ex parte Australi, quia ex illa parte est nobis orientis cursus. Altare uero thymiamatis erat in iugiter in tabernaculo esset fimum boni odoris propter uenerationem tabernaculi, ut in remedium foetoris, quem oportebat accipere effusione sanguinis, & occisione animalium, quæ sunt fetida, despiciantur quasi uilia: quæ sunt boni odoris, homines magis appetunt. Mensa autem apponebatur ad significandum septem tribus templo seruientes, in templo uicinas, & in memoriam panes superpositos mensæ, in memoriam duodecim tribuum. In mensa tribus edere licitum erat, ut habetur Matthe. 23. Mensa autem non ponebatur directe in medio propitiatorium, ad excludendum ritum idololatricum, in sacris Lunæ proponebantur mensam idolo Lunæ; unde dicitur Hier. 7. Malum spergunt adipem, ut faciant placentes regem in holocaustorum, in quo offerebantur Deo de his, quæ erant a populo possessa; & ideo in mensa terat esse populus, qui huiusmodi Deo offerunt.

manus sacerdotum: sed ad interius altare, in quo ip-
sa deuotio, & sanctitas populi offerrebat, non pore-
rant accedere nisi Sacerdotes, quorum erat Deo
offerre populum. Est autem hoc altare extra ta-
bernaculum in atrio constitutum ad remouendū
cultum idolatriæ: nam Gentiles infra templa altaria
construebant ad immolandum idolis. Figuratis
verò ratio omnium horum assignari potest ex rela-
tione tabernaculi ad Christum, qui figurabatur.

Est autem considerandum, quòd ad designandum
imperfectiōnem legalium figurarum diuersæ figu-
ræ fuerunt instruitæ in templo ad significandum
Christum. Ipse enim significatur per propitiato-
rium, quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris,
vt dicitur primæ Ioannis secundo. Et conuenienter
hoc propitiatorium a Cherubim portatur: quia de
eo scriptum est, Adorent eum omnes Angeli Dei,
vt habetur Heb. i. Ipse etiam significatur per arcem:
quia sicut arca erat constructa de lignis serhim, ita
corpus Christi de membris purissimis constabat.

Erat autem deaurata: quia Christus fuit plenus sapiē-
tia, & charitate, quæ per aurum significatur. Intra ar-
cam autem erat urna aurea, id est, sancta anima, ha-
bens manna, id est, omnem plenitudinem sanctitatis,
& diuinitatis. Erat etiam in arca virga, id est, potestas
sacerdotalis: quia ipse est factus sacerdos in aternū.

Erant etiam ibi tabulae testamenti ad designandū,
quòd ipse Christus est legis dator. Ipse etiam Chri-
stus significatur per candelabrum: quia ipse dicit,
Ego sum lux mundi. Per septem lucernas, & septem
dona Sancti Spiritus. Ipse etiam significatur per
mensam: quia ipse est spiritualis cibus, secundum il-
lud Ioanis 6. Ego sum panis viuus. Duodecim enim
panes significabant duodecim Apostolos, vel do-
ctrinam eorum. Siue per candelabrum, & mensam
potest significari doctrina, & fides Ecclesiæ, quæ et
illuminat, & spiritualiter reficit. Ipse etiam Christus
significatur per duplex altare, scilicet holocausto-
rum, & thymiamatis, quia per ipsum oportet nos
Deo offerre omnia virtutū opera, siue illa, quibus
carnem affligimus, quæ offerunt quasi in altari holo-
caustorum: siue illa, quæ maiore mentis perfectiō-
ne per spiritualia perfectorum desideria Deo offe-
runtur in Christo quasi in altari thymiamatis, secun-
dum illud ad Hebr. vii. Per ipsum ergo offeramus
hostiam laudis semper Deo.

Ad vii. Dicendum, quod Dñs præcepit altare con-
strui ad sacrificia, & munera offerenda in honorem
Dei, & sustentationem ministrorum, qui tabernacu-
lo deseruiebant. De constructione autem altaris da-
tura Domino duplex præceptum. Vnum quidem
in principio legis Exod. 20. vbi Dominus mandauit,
quòd facerent altare de terra, uel saltem de lapidi-
bus non sectis, & iterum quòd non facerent altare
excelsū, ad quòd oporteret per gradus ascendere,
& hoc ad derestandum idolatriæ cultum. Gentiles
enim idolis construebant altaria ornata, & subli-
mia, in quibus credebant aliquid sanctitatis, & numi-
nis esse; propter quòd etiam Dominus mandauit
Deuter. 16. Non plantabis lucum, & ornem ar-
borem iuxta altare domini Dei tui. Idolatræ. n. con-
sueverunt sub arboribus sacrificare, propter amœ-
nitatem, & vmbrositatem. Quorum etiam præce-
ptorum ratio figuratis fuit: quia in Christo, qui est
nostrum altare, debemus confiteri veram carnis na-
turam quātum ad humanitatem, quòd est altare de
terra facere; & quātum ad diuinitatem debemus in

A eo confiteri Patris æqualitatem, quòd est nō ascen-
dere per gradus ad altare. Nec etiam iuxta Christū
debemus admittere doctrinam Gentilium ad la-
sciuiam prouocantem. Sed factō tabernaculo ad
honorem Dei, non erant timendæ huiusmodi oc-
casionēs idolatriæ: & ideo Dominus mandauit, quod
fieret altare holocaustorum de are, quòd esset om-
ni populo conspicuum, & altare thymiamatis de
auro, quòd soli sacerdotes uidebant. Nec erat tan-
ta pretiositas æris, ut per huius copiam populus ad
aliquam idolatriam prouocaretur. Sed quia Exo.
20. ponitur pro ratione huius præcepti. Non ascen-
des per gradus ad altare meum, id quòd subditur:

B Ne reueletur turpitudō tua, considerandum est, quod
hoc etiam fuit institutum ad excludendam idola-
triam. Nam in sacris Priapi sua pudenda Gentiles
populo denudabant: postmodum autem indictus
est sacerdotibus fœminalium usus ad tegmen pudē-
dorum: & ideo sine periculo institui poterat tanta
altaris altitudo, ut per aliquos gradus lignos non
stantes, sed portatiles in hora sacrificii sacerdotes
ad altare ascenderent, sacrificia offerentes.

Ad viii. Dicendum, quòd corpus tabernaculi
constabat ex quibusdam tabulis in longitudinem
erectis, quæ quidem interius tegebantur quibusdā
cortinis ex quatuor coloribus uariatis, scilicet, de
byssō retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque
bis tincto: sed huiusmodi cortinæ tegebant solum
latera tabernaculi. In tecto autem tabernaculi e-
rat operimentum unum de pellibus hyacinthinis,
& super hoc aliud de pellibus arietum rubricatis, &
desuper tertium de quibusdam sagis cilicinis, quæ
non tantum operiebant tectum tabernaculi, sed
etiam descendebant usque ad terram, & tegebant
tabulas tabernaculi exterius. Horum autem ope-
rimentorum ratio literalis in communi erat orna-
tus, & pro tecto tabernaculi, ut in reuerentia habe-
retur. In speciali verò secundum quosdam, per cor-
tinas designabatur cœlum syderum, quòd est diuer-
sis stellis uariatum: per saga, aquæ, quæ sunt supra
firmamentum: per pelles rubricatas, cœlum empy-
reum, in quo sunt Angeli: per hyacinthinas, cœlum
Sanctæ Trinitatis. Figuratis autem ratio horum est,
quia per tabulas, ex quibus construebatur taberna-
culum, significantur Christi fideles, ex quibus con-
struitur Ecclesiā. Tegebantur autē interius tabulae
cortinis quatuor coloribus: quia fideles interius or-
nantur quatuor uirtutibus. Nam in bysso retorta, ut
glossa dicit, significatur caro castitate renitens: in
hyacintho, mens superna cupiens; in purpura, caro
passionibus subiaccens; in cocco bis tincto, mens in-
ter passionibus Dei, & proximi dilectione prestulgens.
Per operimenta uerò tecti designantur prælati, &
Doctores, in quibus debet renitere celestis cōuer-
satio, quòd significatur per pelles hyacinthinas; prō-
pitiudo ad martyrium, quòd significant pelles ru-
bricatæ; austeritas uitæ, & toleranda aduersorum,
quæ significantur per saga cilicina, quæ erant expo-
sita uentis & pluuiis ut glossa dicit.*

Ad ix. Dicendum, quod sanctificatio tabernaculi, &
vaporū eius habebat causam literalem, ut in maiori re-
uerentia haberetur, quasi p hmōi consecrationem
diuino cultui deputatum. Figuratis autem ratio est,
quia per huiusmodi sanctificatiōem significatur spiri-
tualis sanctificatio uiuentis tabernaculi, scilicet, fi-
delium, ex quibus constituitur ecclesiā Christi.

Ad x. Dicendum, quod in ueteri lege erant septem
Prima Secundæ S. Tho. FF 3 10-

De operi-
mentis ta-
bernaculi.

Glo. ordia.
exod. 26. &
dicitur esse
3edg.

Glossa dicit.
Ioco nūc di-
cto.
De festiuita-
tibus, & so-
lennitatibus
uariis.

solemnitates temporales, & una continua, ut potest colligi. Num. 28. & 29. Erat enim quasi continuum festum, quia quotidie mane, & vespere immolabatur agnus, & per illud continuum festum iugis sacrificii representabatur perpetuitas diuinae beatitudinis. Festorum autem temporalium primū erat, quod iterabatur qualibet septimana: & hæc erat solemnitas sabbathi, quod celebrabatur in memoriam creationis rerum, ut supra dictum est. *

¶ 7° art. 5.

Alia autem solemnitas iterabatur quolibet mēse, scilicet festum Neomeniæ, quod celebrabatur ad commemorandum opus diuinæ gubernationis. Nam hæc inferiora præcipuè variantur hoc festum in nouitate Lunæ, non autem in eius plenitudine, ad euitandum idolatrarum cultum, qui in tali tempore Lunæ sacrificabant. Hæc duo beneficia sunt cōmunia toti humano generi, & ideo frequentius iterabantur: alia uerò quinque festa celebrabantur semel in anno, & recolebantur in eis beneficia specialiter illi populo exhibita. Celebrabatur. n. festum Phasæ primo mēse ad cōmemorandū liberationis beneficiū ex Aegypto. Celebrabatur autem festum Pentecostes post quinquaginta dies, ad recolendū beneficium legis datæ: alia uerò tria festa celebrabantur in mēse septimo, qui quasi totus apud eos erat solemnitas, sicut & septimus dies. In prima enim die mēsis septimi erat festum tubarū, in memoriā liberationis Isaac, quando Abraham inuenit arietē harentē cornibus, quē representabant per cornua, quibus buccinabant. Erat autem festum tubarum, quasi quædam inuitatio, ut prepararent se ad sequēs festum, quod celebrabatur decimo die: & hoc erat festum expiationis in memoriā illius beneficii, quo Deus propitiatus est peccato populi de adoratione vituli ad preces Moyli. Post hoc autem celebrabatur festū scenopægiæ, id est, tabernaculorū septem diebus, ad cōmemorandū beneficiū diuinæ protectionis, & deductionis per desertum ubi in tabernaculis habitauerunt: unde in hoc festo debebant habere fructum arboris pulcherrimæ, id est, citrum & lignum densatum frondiū, id est, myrthū, quæ sunt odorifera, & spatulas palmarū, & salices de torrente, quæ diu retinent suum uirorem: & hæc inueniuntur in terra promissionis, ad significandum, quod per aridam terram deserti eos duxerat Deus ad terram deliciosam. Octauo autem die celebrabatur aliud festum, scilicet cœtus atque collectæ, in quo colligebant a populo ea, quæ erant necessaria ad expensas cultus diuini, & significabatur adunatio populi, & pax præstita in terra promissionis. Figurata autem ratio horum festorum est, quia per iugis sacrificium agni figuratur perpetuitas Christi, qui est agnus Dei, sicut illud Hebr. uelim. Iesus Christi heri & hodie, ipse & in sæcula. Per sabbathū autem designatur spiritalis requies nobis data per Christum, ut habetur ad Hebræ. 4. Per Neomeniam autem, quæ est intentio nouæ Lunæ, significatur illuminatio primitiue ecclēsiæ per Christum eo prædicante, & miracula faciente. Per festū autem Pentecostes significatur descensus Spiritus sancti in Apostolos. Per festum autem tubarum significatur prædicatio Apostolorū. Per festū autem expiationis significatur emundatio a peccatis populi Christiani. Per festum autem tabernaculorum peregrinatio eorum in hoc mundo, in quo ambulant in uirtutibus proficiendo. Per festū autem cœtus atque collectæ significatur cōgregatio fide-

lium in regno cœlorum: & ideo istud festum sanctissimum esse. Et hæc tria festa erant continua adinuicem: quia oportet expiatis a uitiis accedere in uirtute, quousque perueniant ad Deum, ut dicitur in Psalm. 83.

ARTICVLVS V.

Utrum sacramentorum ueteris legis conuenienter causa esse possit.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod sacramentorum ueteris legis conuenienter causa esse non possit. Ea enim quæ ad cultum dei sunt, non debent esse similia his, quæ idolatrarum seruabant: unde dicitur Deuter. 22. Non facies similitudinem cultus dei tui: quæ sunt similia cultus dei tui. G liter Domino Deo tuo: omnes enim abominabiles quibus aduersatur Dominus, fecerunt diis suis: sed cultores idolorum in cultu eorū cultus dei debebant usque ad effusionē sanguinis. Dicitur enim 3. Reg. 18. quod incidebant se iuxta ritum scytharum & lanceolis, donec perfunderentur sanguine, propter quod Dominus mandauit Deuter. 10. uos incideris, nec facies caluitium superim, quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo te elegit, ut sis ei in populum peculiarem de gentibus, qui sunt &c. Inconuenienter igitur causa esse instituta in lege.

¶ 2° Præte. Ea quæ in cultum diuinum sunt, debent honestatem, & grauitatem habere, sicut illud 34. In populo graui laudabo te: sed ad leuandam pertinere uidentur, ut homines festinanter dant. Inconuenienter igitur præceptum est, ut comedenter festinanter agnū paschalem etiam circa eius comestionem sunt instituta: uidentur omnino irrationabilia esse.

¶ 3° Præte. Sacramenta ueteris legis figurata sacramentorum nouæ legis: sed per agnum significatur sacramentum Eucharistiæ, et cetera. Iud. 1. ad Corinth. 5. Pascha nostrum immolatum est Christus. ergo etiam debuerunt esse aliqua sacramenta in lege, quæ præfigurarent alia sacramenta legis, sicut confirmationem, & extremam unctionem, & matrimonium, & alia sacramenta.

¶ 4° Præte. Purificatio non potest conuenienter nisi ab aliquibus immunditiis: sed quantum ad Deum corpusale reputatur immundū, quia omnis corpus creatura Dei est, & omnis creatura Dei nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione accipitur, ut dicitur 1. ad Timor. 4. inconuenienter purificabantur propter contactū hominum, uel per aliquid suuissimū di corporalis immunditiei.

¶ 5° Præte. Eccles. 3. 4. dicitur, Ab immundo quod dabitur, sed cinis uitulæ rufæ, quæ comburebat immundus erat, quia immundum reddebatur. In enim Num. 19. quod dicitur sacerdos qui immolatus commaculatus erat, usque ad uesperum. Sicut & ille qui eam comburebat, & etiam ille qui eam ibi fuit, ut per huiusmodi cinerem ibi aspectus mundi purificarentur.

¶ 6° Præte. Peccata non sunt aliquid corporale, sed sicut de ferri de loco ad locū, neque etiam per aliquid mundum potest homo a peccato mundari: conuenienter igitur ad expiationem peccatorum sacerdos super unū hircorū cōfitebatur peccatum Israel, ut portaret eam in desertum: per al-